

УДК 339.9

Є. І. Різниченко

Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, Україна

СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЄС

Стаття присвячена дослідженню процесу формування та розвитку бюджетної політики ЄС. Проаналізовано основні етапи її формування та особливості сучасного стану бюджетної політики. Розглянуто сутність та головні відмінності багаторічних фінансових програм 2007–2013 та 2014–2020 років.

Ключові слова: Європейський Союз, бюджетна політика, багаторічна фінансова програма.

Статья посвящена исследованию формирования и развития бюджетной политики ЕС. Проанализировано основные этапы ее формирования и особенности современного состояния бюджетной политики. Рассмотрено сущность и главные отличия многолетних финансовых программ 2007–2013 и 2014–2020 годов.

Ключевые слова: Европейский Союз, бюджетная политика, многолетняя финансовая программа.

The article is dedicated to the research of EU budget policy establishment and development. The fundamental stages of its formation and peculiarities of contemporary budget policy condition are analyzed. The essence and the principal differences of multiannual financial frameworks of 2007–2013 and 2014–2020 are examined.

Keywords: European Union, budget policy, multiannual financial framework.

Європейський Союз є одним з найбільш успішних інтеграційних об'єднань, але світова фінансова та економічна криза призвела до погіршення економічної ситуації у ЄС. Основними елементами відновлення економічного зростання є поєднання монетарної та бюджетної політики. Монетарна політика знаходиться у компетенції наднаціональних органів ЄС у той час, коли відповідальність за проведення бюджетної політики покладена, як на ЄС, так і на національні уряди країн-членів ЄС. Таким чином, ефективність стимулювання економіки ЄС залежить від скоординованості політики наднаціональних органів та національних урядів. Бюджетна система ЄС характеризується постійним удосконаленням шляхом додавання нових елементів та коригування вже існуючих. *Актуальність дослідження* зумовлена необхідністю осмислення еволюційного розвитку бюджетної системи ЄС, архітектура якої безумовно впливає на сучасну бюджетну політику ЄС, спрямовану на відновлення економічного зростання. *Науковою новизною* є аналіз сучасного етапу розвитку бюджетної системи ЄС, зокрема основних змін, які закладені у багаторічній фінансовій програмі 2014–2020 рр. у порівнянні з відповідною програмою 2007–2013 рр. Особлива увага приділена механізму наповнення спільного бюджету, оскільки тенденцією останніх років є скорочення податкової бази при зростанні зобов'язань бюджету ЄС. Вивчення позитивного та негативного досвіду проведення бюджетної політики у країнах ЄС являє собою не лише теоретичний, але й практичний інтерес для України, тому що питання удосконалення бюджетної політики знаходяться у центрі уваги органів української законодавчої та виконавчої влади.

Серед досліджень, присвячених бюджетно-фінансовій системі ЄС, можна виділити таких вчених: І. Бег, Д. Шварцер, О. Шнайдер, Дж. Піт, Л. І. Анисимова, О. В. Буторіна, З. О. Луцишин, О. І. Шнирков та інші. Останні публікації вказують на значні зміни, які відбуваються протягом останніх років у бюджетній політиці

провідних країн. З одного боку, такі зміни в деяких питаннях, зокрема шляхів наповнення спільного бюджету ЄС, називали роками, не знайшовши свого вирішення протягом численних реформ. З іншого боку, погіршення економіко-фінансової ситуації у світі загострили інші питання, прискоривши їхнє вирішення. Так, суттєві покращання останніх років стосуються податкової сфери, в якій відбувається зниження податкового тягаря на економіку з метою прискорення економічного розвитку. Також слід зазначити, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів на перший план виходять, з одного боку, питання ефективності їх використання, а з іншого – рівномірності як наповнення спільних фондів та бюджету ЄС, так і справедливості витрачання цих коштів. У багатьох дослідженнях зазначається, що проблеми з обслуговуванням боргу, які виникли у Греції, Іспанії, Італії та Ірландії, стали каталізаторами повернення до ідеї створення фіскального союзу, як механізму приведення державних фінансів до стабільного стану та чинника, який унеможливить виникнення подібної ситуації щодо загрози суверенних дефолтів у майбутньому [6; 9].

Метою дослідження є дослідити формування та розвиток бюджетної політики Європейського Союзу. Також ціллю дослідження є окреслення сучасного етапу розвитку та тенденцій подальших змін бюджетної політики ЄС.

Бюджетна політика є сукупністю економічних відносин, які виникають між державою, юридичними та фізичними особами щодо утворення, розподілення та використання фінансових ресурсів (бюджетних фондів) з метою фінансування економіки, культури, науки, соціальної сфери, органів державного управління і т. ін. Сутність бюджету визначається соціально-економічним устроєм суспільства, рівнем розвитку продуктивних сил, природою існуючих форм власності, виконуваних державою функцій та іншими факторами. Метою бюджетної політики є цілеспрямований вплив на досягнення певних соціально-економічних цілей, регулювання рівня ділової активності, зменшення негативного впливу зовнішньої економічної кон'юнктури, стимулювання розвитку інноваційних секторів економіки. Бюджетна політика є ключовим та одним з найефективніших інструментів впливу держави на національну економіку шляхом перерозподілу національного доходу на пріоритетні напрямки розвитку країни через регулювання податків, видатків та джерел доходів держави.

У наднаціональному змісті ідея формування єдиної бюджетної політики на рівні Європейського економічного співтовариства вперше пролунала ще у 1971 р. у «Плані Вернера». Цей проект передбачав не лише валютну інтеграцію, а й створення єдиної бюджетної системи з 1980 р. у країнах Європейського економічного співтовариства, однак, план так і не був реалізований у повному обсязі. Небажання національних урядів делегувати свої повноваження у бюджетній сфері наднаціональним органам пояснюється вирішальною роллю бюджетної політики у соціальній сфері, в якій існують значні відмінності поміж країнами. Більше того, соціальна сфера є дуже чутливою, оскільки вона зачіпає добробут кожного громадянина, не кажучи вже про певні переваги та привілеї окремих страт населення, які склались історично. Гармонізація ж будь-якої політики на наднаціональному рівні потребує повної стандартизації та уніфікації підходів, інструментів та завдань.

Таким чином, на відміну від валютної інтеграції, яка здебільшого стосується макроекономічної сфери життя суспільства, бюджетна політика є вирішальною у побудові соціально-економічної моделі країн ЄС, яка, в свою чергу, потребує структурних реформ у соціальній сфері країн-учасниць ЄС, що неминуче впливатиме на життя кожного громадянина такої країни. Спільна бюджетна політика,

її мета, структура і навіть розмір спільного бюджету ЄС відіграють провідну роль в інтеграції ЄС.

Найбільш важливий аспект трансформації національної бюджетної політики пов'язаний з перерозподільним бюджетним механізмом і неможливістю зберегти нинішній варіант соціально-ринкової моделі економіки, що став неконкурентоспроможним в умовах глобалізації. Ціль нинішньої трансформації – модернізація існуючого соціального ринкового господарства при збереженні основних елементів соціального захисту населення та створення нових робочих місць.

Згідно з Брюссельським договором від 9 квітня 1965 р., починаючи з 01 липня 1967 р. відбулося об'єднання органів Європейського економічного співтовариства, Європейського об'єднання вугілля і сталі та Європейського співтовариства з атомної енергії у спільну організаційну структуру, що мало своїм наслідком і об'єднання бюджетів зазначених організацій у спільний європейський бюджет.

Бюджетна політика ЄС складається з 2 рівнів: європейської бюджетної політики та сукупності національних бюджетних політик. Хоча бюджет Європейського Союзу є єдиним централізованим інструментом реалізації спільної податково-бюджетної політики, але національні бюджети держав-членів ЄС знаходяться у повній компетенції національних органів.

Спільний бюджет ЄС становить приблизно 1 % від валового національного доходу країн ЄС-27, що значно менше, ніж бюджети окремих членів ЄС. Спільний бюджет фінансує пріоритетні напрямки розвитку, які визначені ЄС на відповідний період. Ці ініціативи об'єднані в 6 груп та 31 різних напрямків. Таким чином, спільний бюджет фінансує напрямки розвитку, щодо яких було прийнято рішення діяти узгоджено на рівні інтеграційного об'єднання. Причиною виділення таких напрямків є переконання країн-членів ЄС у тому, що дії окремих країн-членів не зможуть вирішити такі питання, а відтак спільні кроки у цих напрямках будуть набагато ефективнішими. Так, наприклад, до національної компетенції віднесені такі напрями: національна соціальна безпека, пенсійне забезпечення, здоров'я, освіта та інші.

Основними принципами формування спільного європейського бюджету визначено:

- принцип об'єднання – всі надходження і видатки зводяться разом у єдиному документі;
- принцип річного періоду – операції бюджету стосуються бюджетного року;
- принцип збалансованості – видатки не повинні перевищувати надходження. Тобто, фактично практика запозичень для наповнення бюджету знаходиться під заборобою. З метою гарантування бездефіцитності бюджету його статті можуть коригуватися упродовж виконання;
- принцип універсальності – розподіл видатків не залежить від розміру внесків країн-членів, а формується відповідно до потреб співтовариства;
- принцип цільового використання коштів;
- принцип єдиної валюти спільного бюджету ЄС.

Таким чином, ЄС має власні фінансові ресурси для вирішення певного кола питань. З юридичної точки зору ці ресурси належать ЄС, однак фактично ці фонди наповнюються країнами-членами ЄС. Тобто, спочатку кошти надходять до національних бюджетів, а потім у необхідному розмірі кожна країна перенаправляє їх до спільного бюджету.

Бюджетна система ЄС змінювалась та вдосконалювалась упродовж свого формування. Європейська комісія у праці «Європейський Союз: публічні фінанси» запропонувала шість етапів розвитку бюджетної системи ЄС:

1. Становлення первинної системи (1951–1975 pp.).
2. Криза бюджетних фінансів (1976–1987 pp.).
3. Реформування бюджетної системи: пакет Делора I (1988–1992 pp.).
4. Посилення бюджетних реформ: пакет Делора II (1993–1999 pp.).
5. Підготовка до найбільшого розширення (2000–2006 pp.).
6. Політичні виклики та інструменти бюджетної політики ЄС-27 (багаторічний фінансовий план на 2007–2013 pp.) [7].

На нашу думку, варто доповнити перелік сьомим етапом, який не був окреслений вищезазначеним документом Європейської комісії:

7. Посилення бюджетної політики ЄС-28 (багаторічна фінансова програма розвитку на 2014–2020 pp.).

Упродовж 1951–1975 pp. бюджетна система ЄС перебувала на етапі свого становлення. Основними здобутками цього етапу є такі кроки:

- Договір про злиття 1965 р. та Люксембурзький договір 1970 р. призвели до об'єднання бюджетів Європейського економічного співтовариства, Європейського об'єднання вугілля і сталі та Європейського співтовариства з атомної енергії в єдиний спільний бюджет;
- створення Європейського фонду орієнтації та гарантій сільського господарства у 1962 р., Європейського соціального фонду у 1958 р. та Європейського фонду регіонального розвитку у 1975 р.;
- здійснення переходу від практики внесків країн-членів до системи власних бюджетних ресурсів Європейської спільноти;
- впровадження політики вирівнювання та підтримки економічного розвитку держав-членів ЄС через надання спеціальних пільг новим країнам-членам щодо їх внесків у спільний бюджет;
- створення Європейської палати відповідно до Брюссельського договору 1975 р.

1976–1987 роки відзначились кризовими явищами у розвитку бюджетної системи ЄС, що, на думку експертів, було спричинено протистоянням та суперечностями між Європейським парламентом та Радою Європейських спільнот щодо їхніх повноважень у сфері фінансів. Прикметними рисами цього періоду можна вважати суттєві затримки щодо сплати своїх внесків з боку держав-членів спільноти, що нерідко призводило до негативних сальдо спільного бюджету. Загальний брак фінансових ресурсів та відсутність дисципліни бюджетних відрахувань мали наслідком загострення відносин серед країн-членів Європейського співтовариства. Необхідність вирішення таких непорозумінь спонукала держави-члени до ухвалення низки рішень щодо бюджетної дисципліни. До рішень, спрямованих на дотримання фінансової дисципліни у бюджетному процесі, можна віднести такі кроки:

1. Прийняття основних бюджетних принципів та процедур Фінансовим регламентом від 1977 р.
2. Обмеження щорічного зростання обсягів бюджетних видатків від 1984 р.
3. Запровадження механізму компенсації на користь Великої Британії, який із певними модифікаціями діє у ЄС і сьогодні.

Процес розширення ЄС та створення єдиного ринку призвели до ухвалення Пакета Делора-I у 1988 році. Основні нововведення були такі:

1. Бюджетний план було розділено на щорічний та середньостроковий, що мало на меті посилити бюджетну дисципліну та забезпечити спадковість та послідовність бюджетної політики.

2. 10 % мит і сільськогосподарських платежів відтепер залишались у національних бюджетах напряму, а не відшкодовувались з єдиного бюджету після надходження за окремою статтею видатків.

3. Встановлено обмеження на зростання сільськогосподарських видатків на рівні 74 % темпів зростання ВВП і впроваджено механізм контролю за зростанням необов'язкових видатків (регіональна політика тощо).

4. Упровадження четвертої категорії власних ресурсів у вигляді відсотка від ВВП держав-учасниць. Новий ресурс виконував подвійну функцію – забезпечував збалансованість (бездефіцитність) бюджету ЄС і формував більш справедливий розподіл платежів, які держави-члени здійснюють до спільного бюджету.

5. Внесення змін до Фінансового регламенту та реформа структурних фондів [8].

Після підписання Договору про створення Європейського Союзу постала необхідність внесення подальших змін до бюджетного процесу ЄС, що і було зроблено Единбурзьким договором та Пакетом Делора-2. Упродовж 1993–1999 рр. можна констатувати певну стабілізацію фінансів ЄС, незважаючи на рецесії 1992–1994 років. Поширення набула практика підписання документів, спрямованих на вироблення спільних позицій інституцій ЄС і уникнення міжінституційних конфліктів (міжінституційні угоди, спільні декларації тощо). Можна констатувати, що протягом другої половини 90-х років мало місце поступове, але постійне розширення власних ресурсів ЄС. Одночасно зі зменшенням часток традиційних власних ресурсів і відрахувань від фондів ПДВ у дохідній частині бюджету ЄС суттєво зросло значення відрахувань на основі ВВП, який проявив себе як більш надійний і справедливий. Таке підвищення ролі власних ресурсів ЄС пояснюється підготовкою інтеграційного угруповання до подальшого розширення, яке необхідно було фінансувати, але був ухвалений документ «Порядок денний – 2000», в якому робився наголос на необхідності фінансування ЄС із існуючих джерел.

Упродовж 2000–2006 років функціонування бюджетної системи ЄС відзначалося стабільністю. Однак приєднання у 2004 році нових членів до ЄС вимагало введення низки спеціальних бюджетних нововведень та механізмів, покликаних забезпечити поступову та взаємовигідну інтеграцію. Як зазначалось у першому розділі нашої дисертації, відбулося приєднання країн не лише з істотно нижчим соціально-економічним, а й з іншими культурними рисами, що призвело до запровадження програми передвступної допомоги країнам-кандидатам та низки компенсацій.

Також необхідно згадати про збільшення частки першої категорії власних ресурсів з 10 % до 25 %, які кожна держава може залишити у власному бюджеті; поступове зниження ставки відрахувань від гармонізованої бази ПДВ до 0,5 % у 2004 р.; зміни до методики розрахунку поправки для Великої Британії (частки Німеччини, Нідерландів, Австрії та Швеції у її фінансуванні були знижені до 1/4 їхнього належного обсягу).

Варто зазначити, що бюджетна політика більшості країн не відзначається дотриманням належного рівня дисципліни, що знаходить своє відображення у порушенні Маастрихтських критеріїв переважною більшістю країн ЄС.

На сьогодні бюджет Євросоюзу розраховується на підставі довгострокового планування на 7 років. Багаторічна фінансова програма (БФП) не є бюджетом ЄС на 7 років, а є механізмом, який забезпечує спадковість, тобто передбачуваність та послідовність щорічних бюджетів. БФП містить у собі «стелі», тобто фінансові індикатори, які визначають максимально можливі видатки на основні напрямки бюджету ЄС. Європейська Комісія та Європейський парламент мають

дійти згоди та ухвалити бюджет на кожен наступний рік у межах фінансових індикаторів, установлених БФП, однак практика свідчить, що фактичні щорічні бюджети завжди містять нижчі за встановлені у БФП видатки.

Метою семирічного планування є визначення пріоритетних напрямків розвитку, а отже і фінансування. Таким чином, БФП можна вважати навіть не стільки фінансовим, скільки політичним консенсусом.

Незважаючи на те, що більша частина надходжень у спільний бюджет формується за рахунок власних ресурсів, їхній збір в основному чітко прив'язаний до території окремих країн-членів ЄС. Від початку 2000-х років п'ять найбільших країн (ФРН, Франція, Великобританія, Італія та Іспанія) забезпечують більше 75% надходжень до бюджету ЄС [3]. Приблизно 80 % бюджету ЄС витрачається національними та регіональними урядами країн-учасниць ЄС. Саме такі національні уряди є відповідальними за вибір реципієнтів фондів ЄС, а також – за контроль над відповідним використанням коштів.

У процесі розробки та ухвалення бюджету беруть участь Європейська комісія, Парламент та Рада міністрів. Першим кроком є ухвалення Радою багаторічного фінансового плану за умови його прийняття Європейським парламентом більшістю голосів. Багаторічна фінансова програма, яка розробляється на період не менше п'яти років, визначає максимальні значення річного бюджету з розрахунку на душу населення. Таким чином, має місце середньостроковий план видатків бюджету при наявності певної гнучкості у вигляді річних бюджетів.

Процеси підготовки і прийняття проекту бюджету ЄС, а також його виконання регламентовані ст. 268–280 Договору про заснування Європейського співтовариства з урахуванням змін, внесених, зокрема, Амстердамським договором 1997 р. і Лісабонським договором 2009 р.

У Лісабонській угоді зазначається, що процес розробки та ухвалення річного бюджету триває з 1 вересня до 31 грудня відповідного року.

До травня Європейська комісія погоджує загальні цілі бюджету наступного року, проводить попередню оцінку доходів та витрат майбутнього року, розписуючи їх по статтях. Не пізніше 15 червня попередній проект надсилається національним урядам, які повинні проаналізувати його відповідність діючому всередині країн законодавству. З урахуванням зворотної інформації від національних органів, комісія може направити учасникам бюджетного процесу скоригований проект бюджету. До 15 липня кожного року Рада міністрів ЄС (після проведення консультацій із представниками Європейського парламенту) приймає проект у першому читанні. До 1 жовтня він направляється в Парламент, де в жовтні проводиться його обговорення в першому читанні. У ході першого читання можуть прийматися поправки по «необов'язкових» статтях витрат, а також пропозиції по коректуванню обов'язкових витрат. Частка обов'язкових витрат у Спільному бюджеті становить приблизно 40% і пов'язана, в основному, з підтримкою сільського господарства. У другій половині листопада, під час другого читання в Європейській Раді, ці пропозиції можуть і не враховуватися. Парламент має дорадчий голос і відносно обов'язкових витрат у бюджеті. Як правило, парламент приймає бюджет у другому читанні у грудні, потім бюджет підписує його глава, і бюджет набуває чинності.

Варто зазначити, що у разі неприйняття Комісією запропонованих Парламентом правок, створюється Погоджувальна комісія із представників Комісії та Парламенту, яка у 21-денний строк має представити в Парламент погоджений варіант бюджету. Європейському парламенту надається 14 днів для затвердження бюджету.

Європейський парламент також контролює виконання прийнятого бюджету. Крім поточного контролю, Парламент затверджує підсумковий звіт Європейської комісії про виконання бюджету й одержує звіт групи аудиторів, спеціально створеної для перевірки Спільного бюджету Рахунковою палатою ЄС.

За загальне виконання Спільного бюджету ЄС несе відповідальність Європейська комісія. Комісія несе пряму відповідальність за розподіл асигнувань на проведення внутрішньої політики, зовнішньої діяльності й адміністративного управління Союзом.

У березні 2010 року Європейська Рада схвалила стратегію Європа-2020, яка стала основою для розробки та ухвалення БФП 2014–2020. Стратегія соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 року покликає зробити його економічно потужнішим, а громадян – заможнішими [6]. «Наші зусилля мають бути більше сфокусованими на розвиток конкурентоспроможності ЄС, продуктивності, потенціалу до зростання та економічного зближення. Нова стратегія концентрується на ключових сферах, щодо яких потрібно діяти: знання та інновації, більш стала економіка, вища зайнятість та соціальне залучення», – йдеться у висновках Європейської Ради. Основною метою стратегії є створення умов для розвитку більш конкурентоспроможної економіки з вищим рівнем зайнятості. Пріоритетні напрямки стратегії ЄС:

1. Розумне зростання. Зростання в ЄС має базуватися на знаннях та інноваціях.
2. Соціальне залучення та зайнятість. Особливо важливим ЄС вбачає підготовку висококваліфікованих працівників.
3. Стале зростання. Розвиток «зелених» технологій та конкурентної економіки. Важливим є скорочення імпорту газу й нафти, на цьому до 2020 року можна заощадити 60 млрд. євро. ЄС планує підвищувати енергоефективність. Звісно, стратегія містить плани щодо подальшої боротьби зі змінами клімату. Крім усього іншого, перехід до низьковуглецевої економіки може дати 2,8 млн. додаткових робочих місць [4].

Зазначені пріоритетні напрямки розвитку ЄС отримали кількісне вираження у п'яти цілях стратегії Європа-2020:

1. Зайнятість: 75 % людей віком 20–64 років повинні бути працевлаштованими.
2. R&D: обсяги фінансування досліджень мають бути на рівні 3 % сукупного ВВП ЄС.
3. Зміни клімату та енергетична безпека:
  - Зменшити викиди парникових газів на 20 % (на 30 % за сприятливих умов) порівняно з 1990 роком.
  - 20 % енергій із відновлюваних джерел.
  - Зростання енергоефективності на 20 %.
4. Освіта:
  - Частка людей, які покинули школу, має скласти менше 10 %.
  - 40 % молодих європейців повинні мати університетську освіту, а кожен громадянин ЄС має отримати доступ до цифрового Інтернету.

5. Боротьба з бідністю та соціальною ізоляцією: зменшити на 20 млн. кількість тих, хто перебуває на межі бідності (нині таких близько 80 млн) [4].

Слід звернути увагу на головні відмінності БФП 2007–2013 та БФР 2014–2020. ЄК запропонувала замінити всі коригуючі механізми на систему фіксованих одно-разових щорічних виплат у 2014–2020 роках. Незмінним залишається «принцип Фантебло» (1984), згідно якого «будь-який член, який відчуває на собі тягар,

який є вищим до відносного рівня багатства такого члена, може отримувати коригуючі виплати у відповідний час». Метою такої модифікації коригуючого податку є простота та прозорість таких виплат, що гарантує справедливість та застосування однакових стандартів до кожного члена ЄС.

ЄС надає великого значення збільшенню контролю над видатками спільного бюджету ЄС з боку всіх його інституцій. Зокрема, ЄС планує зменшити адміністративний персонал на 5 %, збільшити кількість робочих годин до 40 годин на тиждень та переглянути систему винагород і додаткових переваг працівників адміністративних органів ЄС.

У пропозиції ЄК міститься положення про припинення існування відрхувань, що розраховуються на базі у податку на додану вартість. Натомість планується введення 2 нових платежів: податку на фінансові транзакції (ПФТ) та новий податок на базі ПДВ. Метою таких кроків є не намагання збільшити бюджет ЄС, а сприяти консолідації національних бюджетів шляхом зменшення відрхувань з бюджетів держав-членів. Запропоновані зміни покликані спростити існуючі процедури наповнення бюджету ЄС.

Податок на фінансові транзакції планується ввести в дію найпізніше з першого січня 2018 року. ПФТ буде діяти на території 28 членів ЄС, але не стосуватиметься транзакцій домашніх господарств, малих чи середніх підприємств. Тобто, ПФТ не застосовуватиметься до банківських запозичень чи страхових угод малого та середнього бізнесу. ПФТ також не зачепить операції обміну валюти та процесу залучення коштів підприємствами чи публічними органами. Такий податок на сьогодні вже діє у 11 країнах – членах ЄС, а відтак введення такого збору на рівні ЄС виглядає логічним для запобігання виникнення диспропорцій та фрагментації національних ринків. Величина податку повинна бути визначена пізніше в результаті консультацій, але очікується, що цей податок може принести €57 млрд. щорічно на рівні ЄС. Перевагою такого податку вважається зменшення платежів членів ЄС до спільного бюджету, оскільки частина коштів компенсуватиметься податком на фінансові транзакції. По-друге, ПФТ вже існує в тій чи іншій формі в 11 країнах-членах ЄС. Експерти вважають, що ПФТ буде більш ефективним інструментом на наднаціональному рівні. Більше того, за інформацією ЄК, введення такого податку підтримують 61 % громадян ЄС. ПФТ спрямований на боротьбу з надмірним ризиком та надмірними бонусами, що виникають у результаті такого ризику. Також ПФТ покликаний відновити справедливість у частині збільшення участі фінансового сектора у подоланні фінансової та економічної кризи. Новий податок на базі ПДВ, як і ПФТ, має бути введений не пізніше першого січня 2018 року. Ставка цього податку буде становити 1% від стандартної ставки ПДВ у кожній країні ЄС. Реформування відрхувань від ПДВ має на меті як подолання зловживань з нарахуванням і сплатою цього податку, так і посилення гармонізації систем податку на додану вартість у кожній державі-члені ЄС.

Висновки. Сучасна бюджетна система ЄС формувалась поступово, що характеризується постійним додаванням до наявних складників системи нових елементів, правил їх взаємодії та винятків, спрямованих на врахування національних економічних інтересів кожної країни-члена ЄС. Так, на початку формування європейської економічної спільноти окремі європейські співтовариства мали власні бюджети, які були спрямовані на забезпечення видатків на адміністрування їхньої діяльності. Згідно з Брюссельським договором, відбулося об'єднання органів Європейського економічного співтовариства, Європейського об'єднання

вугілля і сталі та Європейського співтовариства з атомної енергії у спільну організаційну структуру, що мало своїм наслідком і об'єднання бюджетів зазначених організацій у спільний європейський бюджет, який покликаний вирішувати питання, які ефективно можуть бути вирішені лише на національному рівні. Бюджетна політика ЄС складається з 2 рівнів: європейської бюджетної політики та сукупності національних бюджетних політик. Хоча бюджет Європейського Союзу є єдиним централізованим інструментом реалізації спільної податково-бюджетної політики, але національні бюджети держав-членів ЄС знаходяться у повній компетенції національних органів. Незважаючи на певні спроби реформувати бюджетну систему ЄС, наприклад, щодо джерел зміни податків та зборів, які формують власні ресурси ЄС чи заплановане зменшення адміністративних витрат, такі зміни являють собою швидше косметичні реформи. Бюджетна система ЄС великою мірою склалася історично, а відтак часто не відповідає сучасним реаліям. Формування ефективної бюджетної системи повинно супроводжуватись не лише створенням справедливої та прозорої процедури формування та використання коштів бюджету, а й його спрямованістю на вирішення конкретних соціально-економічних завдань розвитку та відповідати довгостроковим національним економічним інтересам кожного члена ЄС та Європейського Союзу загалом. Наступним кроком досліджень є аналіз взаємозв'язку бюджетної та монетарної політики з точки зору відновлення економічного зростання ЄС.

Бібліографічні посилання

1. Документы Европейского Союза, т. VI. – Консолидированная версия Договора о Европейском союзе и Договора, учреждающего Европейское сообщество / Ред. кол. изд. Ю. А. Борко (отв. ред.), В. Г. Шемятенков, Н. Ю. Кавешников. – 2001. – 224 с.
2. Європейський валютний союз / О. Шнирков, О. Кузнєцов, С. Кульпінський. – К., 2001.
3. **Barbier-Gauchard A.** «Thinking the EU budget and public spending in Europe: the need to use an aggregate approach», Policy Brief / A. Barbier-Gauchard // Notre Europe. – 2011. – June. – No. 29.
4. Communication From The Commission Europe 2020, European Commission, Brussels, 2010.
5. Conclusions on Multianual Financial Framework 2014–2020, Cover Note, European Council, Brussels. – 2013. – February 8.
6. **Daniel Gros**, Felix Roth «The Europe 2020 strategy: can it maintain the eu's competitiveness in the world?», Centre For European Policy Studies (CEPS), Brussels. – 2012.
7. European Union Public Finance – Fourth edition, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 427 pp.
8. Report on Economic and Monetary Union in the European Community / Committee for the study of Economic and Monetary Union. Jacques Delors (Chairman). – 1989. – 40 p.
9. **Ionela Popa** «Budget reform in the context of the current economic crisis» / Popa Ionela, Parpandel Denisa, Codreanueu Diana // Theoretical and Applied Economics. – 2012. – Vol. XIX. – P. 131–142.
10. Monetary And Fiscal Policy Interactions In A Monetary Union, ECB Monthly Bulletin, 2012.

Надійшла до редколегії 11.10.2013